

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Udrag fra Syner (Danske Klassikere)

Citation: Hjortø, Knud: "Syner", i Hjortø, Knud: *Syner*, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2003, s. 143. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hjort_01-shoot-idm140211094223472/facsimile.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Syner

mens han selv går under. Det er, som om først det iskold vand formår at slukke hans indre brand – han fornemmer til slut, at vandet bliver hunkent – og han dør i fred, i en slags lykke efter sin kærlighedsgerning.

I *Hans Raskov* er Hjortøs viden om de sjælelige vulkanismer, som bar *Syner* kunstnerisk, nyttiggjort i et portræt af en magtfuld, moderne og tilsyneladende rationel mand. Det er som om mændene i forfatterskabet er mere enstrængede end kvinderne, derfor finder de ikke så ofte modenheden, men fortsætter ad deres eget væsens tangent uden at møde det andet menneske for alvor, f.eks. i voksen og gensidig kærlighed.

I den sene roman *Hans Heilams nat*, 1924, skildrer Hjortø et sjæleligt kriseforløb. Hans Heilum er som Hans Raskov og som så mange andre af Hjortøs personer en bondefødt, der slår igennem uden for miljøet – Heilum som journalist. Allerede som barn og ung har han fået et distanceret forhold til den ydre verden, idet hans naturlige lidenskab og indre glød forbinder sig med hans fantasievne. Som journalist har han succes som en bidende ironiker og satiriker. Foranlediget af et kærlighedsforhold vækkes ulvne i hans sinds kelder, og han gennemløber en krise, hvor erindringer fra hans tidligere liv hvirvles op sammen med ten galskab. Gennem et helt terapeutisk drømmeforløb finder han sin bestemmelse: han skal være digter og helt utronisk forbinde fantasi med virkelighed. Også den nye virkelighed, der dukker op for ham i skikkelse af en ung kvinde.

Den sjæleligt udviklede digter og den ukomplicerede unge pige, der frelser ham med sin kærlighed. Det lyder som noget, man har hørt før. Men i de værker, hvor pigen er lige så interessant som manden, bliver kunsten sandest. Derfor er *To verdens* så god en bog, rigere end bøgerne om mændene alene med deres private ildbrand. Når kvinderne erkendes som runde og mangfoldige personer og ikke blot som kærlighedsanledninger og frelserinder, bliver kunsten menneskelig. Og det var Hjortøs kunst i hans bedste værker, der er sandt *moderne* – ud over som *Syner* blot *modernistiske*.

Men det var i arbejdet med *Syner*, at de sjælelige grundkræfter brød igennem som et vulkansk udbrud af kræfter, som Hjortø lær-

te sig at lede uforkortede, men tejlede ind i et rigt forfatterskab. Vanskelig blev han ikke af sit møde med galskaben, men viis.

6. Knud Hjortø i den senere kritik

Litteraturen om Knud Hjortø er meget lidt omfattende. Fire bidrag om forfatterskabet træder dog frem foran en række samtidige artikler og essays.

Den første kritiker, der for alvor får øje på forfatterskabet, er digteren Otto Gelsmed. Allerede i 1915 skriver han i tidskriftet *Tilbløven* et indsigtfuldt essay om Hjortø, hvor han nævner de tre romaner, der blev samlet til *Tro refleks*, som Hjortøs hovedindsat, og han frembærer en række temaer, som også Freud havde behandlet. I flere artikler forfølger Gelsmed dette freudske spor i sin behandling af Hjortø, bl.a. i sit store portrætssay i 1. og 2. udgave af værket *Danske digtere i det 20. århundrede*, 1951-55 og 1965-66.

Det andet grundlæggende bidrag til Hjortø-kritikken er Oluf Friis og Frits Johannsens *Knud Hjortø. Karakteristik og Bibliografi*, 1924, der dels giver en fin og indfølelse introduktion til forfatterskabet, dels en fortegnelse over alle Hjortøs hidtil udgivne værker i bog- og artikelform. Bibliografien føres à jour, for så vidt angår bogtitler, i Johs. V. Jensen's udgave af Hjortøs posthume samling *Under det svindende lys*, 1933.

Det tredje essay er skrevet 1925 af Jørgen Bukdahl og findes i hans bevidstheds- og litteraturhistoriske samling *Det moderne Danmark*. Her sammenholdes forfatterskabet med de øvrige digtere i tiden med rod i det landlige og folkelige, det. Johs. V. Jensen søgte at samle i sin *Nyjske Bevægelse*. I denne sammenhæng strækker Hjortø af, fordi han nok kom fra folket, men forlod almuemiljøet ved at fastholde det moderne Bevidsthedslivs, 1890'erne havde skænket ham. Som tidligere sagt var Hjortø *høveden* 1890'er-symbolist eller 1910'er-realist, men én, der forbandt. Derved, finder Bukdahl, bliver Hjortø måske periodens interessanteste, omend ikke den bedste, danske forfatter.

Det sidste betydelige bidrag findes i 3. udgave af *Danske digtere*,